

17. Soloduchо, E.M. Teorija fraseologiceskogo sblizenija (na materiale jasykov slkavjanskoi, germanskoj i romanskoj grupp.). Kazan, 1989.
18. Бинович Л.Э., Гришин Н.Н. Немецко-русский фразеологический словарь . Под ред. д-ра Малиге – Клаппенбах и К.Агрикола. Изд. 2-е, испр. и доп., М., «Русский язык». 1970
19. Даль В. Толковый словарь, т. 4, М., 1955.
20. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева, - М.: Сов. энциклопедия, 1999.

Рецензент: д.ф.н., профессор Бекбалаев А.А.

Абдыкалыкова А.А.

“ПРОФЕССОР К.ТЫНЫСТАНОВДУН ОКУУЛУКТАРЫ”

Абдыкалыкова А.А.

"УЧЕБНИКИ ПРОФЕССОРА К.ТЫНЫСТАНОВА"

Abdykalykova A. A.

"TEXTBOOKS OF PROFESSOR K.TYNYSTANOV"

УДК 4.415.31

Бул илимий макалада профессор Касым Тыныстановдун кыргыз тили окуу китептери жана эмгектеринде фонетика, грамматика: морфология жана синтаксис, орфография, терминология тууралуу айрым маселелерди ачып көрсөтүүгө аракеттер жасалган.

Статья посвящена учебникам и трудам по кыргызскому языку профессора Касыма Тыныстанова, работы по фонетике и грамматике: морфологии и синтаксиса, орфографии, и были предприняты усилия, чтобы выявить некоторые из вопросов о терминологии.

The article is devoted to the professor Kasim Tynystanov's works and textbooks on Kyrgyz language and in his works the phonetics and grammar, morphology and syntax, spelling were made efforts to identify some of the issues of terminology.

Өзөктүү сөздөр: фонетика, муун, тыбыш, сингармонизм, грамматика, нормативдүү грамматика, морфология, синтаксис, орфография, хрестоматия, ымла, терминология, диалекти, говор, программа ж.б.

Ключевые слова: фонетика, слог, сингармонизм, грамматика, нормативная грамматика, морфология, синтаксис, орфография, хрестоматия, терминология, диалект, говор, программа и т.д.

Keywords: phonetics, syllable, vowel harmony, grammar, normative grammar, morphology, syntax, spelling, reader, terminology, dialect, accent, program, etc.

Касым Тыныстанов 1901-жылы 10-сентябрда касиеттүү Ысык-Көлдүн кылаасындагы Чырпыкты кыштагында кедейдин үй-бүлөсүндө туулган. Атасы Тыныстан араб тамгасында анча-мынча окуп, кат-сабаты жоюлган адам болгондуктан, Касым 7 жашка чыкканча эле араб тамгасында окуу-жазууну үйрөнүп койгон. Андан кийин Касым Ананьеводогу сарт мектебинде 3-4 жыл окуйт да, 1912-жылы Касымды атасы Каракол шаарындагы орус-тузем мектебине орноштурат. 1916-жылга чейин Касым ал мектептин 3-классын орус тилинде бүтөт.

Касым да 1916-жылдагы үркөн эл менен бирге Кытай жерине качып барып, ачтан өлүп, суукка тоңуп кыйналып, зар какшап ыйлаган кыргыздардын арасында болуп, алардын мундуу ыйын укту. 1918-жылы кайра кайрылып өз жергесине келет.

1919-жылы Ташкент шаарындагы казак-кыргыз институтуна кирет. 1919-жылдан баштап, Касым ошол кезде Ташкент жана Алма-Ата шаарларында чыгып турган «Ак жол», «Учкун», «Тилчи», «Өрүш» аттуу газеталарга казак тилинде (окуу казак тилинде жүргүзүлгөн) ырлар жазып, ал ырларынын кээ бирөөлөрүнүн аягына «Кыт» деген лакап ат менен кол коюп турган.

Касымдын 1920-жылдан 1924-жылга чейинки казакча жана кыргызча жазган отуз ыры менен «Жаңыл Мырза» аттуу поэмасы 1925-жылы Москвадан «Касым ырларынын жыйнагы» деген ат менен басылып чыккан.

Тыныстанов 1925-жылдын август, сентябрь айларында «Эркин-Тоо» газетасына редактор болот. Ошол эле жылы күзүндө областык Эл агартуу бөлүмүнүн илимий комиссиясынын башчылыгына дайындалат. Кыргыз автономиялуу республикасы уюшулган күндөн баштап, ал Кыргыз Республикасынын Эл агартуу комиссары болот.

К.Тыныстанов кыргыз тилинин окуу китептерин жазууда ат көтөргүс эмгек жумшаган. Алар: «Окуу китеби» (1924), «Биздин тил» (1927), «Окуу – жазуу, бил» (1927), «Эне тилибиз» (1928, 1929, 1930, 1931), I-II китеп, «Тил сабагы» (1932), «Коом-экономика терминдери» (1933, Ы.Тойчу уулу менен), «Кыргыз адабий тилинин орфографиясынын жаңы долбоору» (1934), «Кыргыз тилинин морфологиясы» (1934), «Кыргыз тилинин синтаксиси» (1936), «Орто мектептер үчүн кыргыз тилинин программасы» жана андан сырткары 50дөн ашуун макалаларды жазган.

«Манас» эпосун изилдөөдө, чогултууда чоң эмгектерди жасаган. 1935-жылы Фрунзеде илимий конференцияда «Манас» жомогунун кыргыз эли үчүн мааниси» деген темада өтө маанилүү-мазмундуу доклад жасайт.

1937-жылы ак жеринен караланып, «улутчул» деп айыпталып репрессияланып, андан кийин атылган.

Кыргыз тил илиминин тарыхында эне тили боюнча алгачкы окуу китептерин жазып, нормативдүү жана илимий грамматикаларды түзүүдө, кыргыз тилинин орфографиясын негиздөөдө көп эмгек сиңирген окумуштуу-илимпоз, туңгуч “**Кызыл**” профессор – Касым Тыныстанов уулу болгон.

Ал окуу китептерин түзүүгө 1920-жылдан тартып ырааттуу кирише баштаган. Анын эң алгачкы «Окуу китеби» биринчи баскыч мектептерге арналып, 1924-жылы Ташкентте 5 миң нуска менен жарык көрөт. Китеп араб тамгасында жазылып, жалпы көлөмү 97 бетти түзөт. Бул биринчи китеби грамматикалык эч кандай маалымат берилбей, ал хрестоматиялык мүнөздө болгон. «Окуу китеби» балдардын жаш өзгөчөлүгүнө ылайыкталып, ага тарбиялык

маанидеги аңгеме, жомок, чакан тексттер, табышмак жана ырлар кирген. Мисалы: «Абыл. Абылдын мектепке барганы. Бала менен чымчык (ыр түрүндөгү поэма). Келте. Мектепте балдар тартиби. Калпычы. Ууру. Ынтымак. Кичинекей акылман. Сонун үйдүн чечүүсү. Бөбөк терметкенде. Алдар көсөө менен шайтан (жомок). Жаман жолдош. Кичинекей баатыр. Кайран эл», ж.б.у.с. ар кандай темадагы чакан бөлүмдөр: I.Адам тууралуу. II. Куштар. III.Аңдар. IV.Малдар. V.Күлкүлөр. VI.Ой менен чыгара турган эсептер. VII.«Интернационал» берилген.

К.Тыныстановдун «Окуу-жазуу бил» аттуу экинчи окуу китеби, б.а., чоңдорго арналган алиппеси 1927-жылы Москвадан араб тамгасында 10.000 нуска менен жарык көрөт. Китептин жалпы көлөмү 49 бет. Биринчи «Окуу китебинде» (Ташкент, 1924) грамматикалык маселелер киргизилбей, хрестоматиялык мүнөздө гана болсо, бул эмгеги китептин аты айтып тургандай, тамга таануу максатындагы алиппе колдонмосу. Анда 24 тыбыш-тамганы таанытуу максатында (ар бир тамганын алдына, мисалы, «А» тамгасына аттын, арабанын) ат, араба, чара, орок, балык, каман, соко, жылкы, ээр, үй, төө, ит, өгүз ж.б. сүрөттөрү берилген.

Кыргыз тили боюнча башталгыч класстарга арналган «Биздин тил» окуу китебинин I бөлүмү 1927-жылы араб тамгасында (нускасы белгисиз) жарык көрөт да¹, 1928-жылы «Ене тилибиз» деген ат менен биринчи жолу жаңы тамга менен, латын графикасында басылып, Кыргызстан Агартуу Комиссариатынын билим борбору тарабынан биринчи баскыч мектептер үчүн кыргыз тилиндеги тыбыштарды жана сөз бүтүштөрүн тааныткыч окуу китеби катары жактырылып сунуш кылынат. Эгерде Касым Тыныстан уулунун алгачкы эки окуу куралы сабатсыздыктын түпкүрүнөн жаңыдан ойгонуп келе жаткан элибиздин алгач сабат ачкыч куралы катары кызмат кылса, «Ене тилибизде» автор кыргыздардын ичинен эң алгачкылардан болуп, анын нормативдик грамматикасын түзүүнү көздөгөндүгү, анын грамматикалык системасын нормативдик негизде сыпаттоону максат кылгандыгы байкалат. Бул эмгекте кыргыз тил илиминин илимий-теориялык маселелери да биринчи ирет козголуп, кыргыз тилинин фонетикалык системасы, морфологиянын алгачкы негиздери, өзгөчө, сөз жасоо жана сөз өзгөртүү системасы, сөздүн уңгусу жана мүчөсү, мүчөнүн түрлөрү, уланды жана куранды мүчөлөр жөнүндө кеңири түшүнүктөр берилген.

Касым Тыныстан уулунун биринчи баскыч мектептердин биринчи бөлүмдөрү үчүн арналган «Жаңы айыл» окуу китеби Жаңы алиппе комитети тарабынан 1929-жылы басылып чыккан. Бул китептин да нускасы белгисиз, китептин көлөмү 74 бет, латын графикасында басылган. Бул китебинде да грамматикалык эч кандай материал берилбестен, китеп хрестоматиялык мүнөздө болгон. Анда балдардын жаш өзгөчөлүгүнө карата таза, адептүү жүрүш-турушка тарбиялаган, балдардын аң-сезимин, билгичтигин өнүктүрүүгө арналган 53 аңгеме, 31 ыры, бир поэмасы («Бала менен чымчык») жана Крыловдун «Ийнелик менен кумурска» аттуу тамсили кирген.

Бул окуу куралынын, негизинен, 1924-жылкы хрестоматиялык «Окуу китебинен» айырмасы (эволюциясы), биринчиден, аңгемелерге сүрөттөрү кошо берилген. Мисалы, «Жайлоодо» деген аңгеме жана ырдын жанына жайлоодогу көрүнүш, жаратылыш (тоо, суу, токой) кошо тартылган. Экинчиден, салыштырмалуу ырлар көп берилген да, котормо жана

¹ Бул китеби 1925-жылдын аягы же 1926-жылдын башы жазылган болуу керек, себеби анда 1926-жылдын календары берилген. Китеп 1927-жылы чыккан.

тамсил берилген. Бирок айрым бир аңгеме-ырлар үч китепке² тең кайталанып кирип калган. Мисалы: «Интернационал», «Жаз», «Жай», «Күз», «Абыл», «Мектепте балдар тартиби» ж.б.

«Эне тилибиз» аттуу окуу китебинин экинчи бөлүмү (II китеп) биринчи баскыч мектептер жана өзүнчө окуучу чоңдор үчүн билим борбору тарабынан жактырылып, 1931-жылы Москвадан жарык көрөт. Китептин көлөмү – 222 бет, нускасы – 10.000. Бул китеп «Эне тилибиз» аттуу I окуу китебинин II бөлүмү.

Биринчи бөлүмүндө кыргыз тилиндеги тыбыштар жана сөз бүтүштөрү туурасында маалыматтар берилсе, бул экинчи бөлүмүндө сөздөрдүн уландылары менен мүчөлөшү, уландылардын өз ара байланыштары, мүчөлөмө сөздөрдүн өз ичинде бөлүнүштөрү, мүчөлөмө сөздөрдүн алмашуулары, сөздөгү ээрчишүү заңы жана сөз менен үндүн мамилеси жөнүндө айтылат.

Бул жылдары калктын көпчүлүк катмары сабатсыз болгондуктан, бул китеп биринчи баскыч мектеп балдарына, эресек балдарга жана чоңдорго арналып жазылган. «Илим жагынан караганда да, китепте көп кемчиликтер бар. Езелки жана ечен тарыхый доорлорду башынан кечирген кыргыз тилин аз жыл текшерген тажрыйба менен түк кемчиликсиз билүү деген ой башка сыйууга мүмкүн эмес. Масалан: «б» менен «п» тыбыштары, «кы» менен «ки» тыбыштарына окшогон оошмо тыбыштар екендиги текшерүү кызматта билинди. Бирок бул эки тыбыштын кайсы заң менен оошору билинсе да, тилдеги кайсы бир угуучулар бул заңга каршы чыгып жүрөт»³.

Ошондуктан бул кемчиликтер бара-бара жоголууга тийиш. Ошону менен катар эле бул китептин кемчилиги деп, жазуу эрежелери жөнүндө айтылбагандыгын баса белгилейт, себеби автор: «Жазуу эрежелери жөнүндөгү китеп айрыкча болууга керек жана эрежелер көбүнчө үчүнчү китепте айтылууга тийиш, бул бир. Экинчи «угулушунча жазылсын» деген ураан канчалык туура болоор екен, бул ушу күндө алдыбызда текшере турган милдет. Жазуу эрежелери туурасында (ымла) катуу бир принцип жарыйаланмайынча, жазуу бир жолго түшчүдөй эмес». Жазуучу К.Тыныстан уулу. Прунзе, 1929-ж. 10-апрел⁴.

Бул II китепте, негизинен, морфология курсунун материалдары берилген. I китепте мүчөлөмө сөздөрдүн курама сөздөрү берилсе, мында улама сөздөр, уландылардын уланыштары жана мүчөлөмө сөздөрдүн бөлүнүштөрү, сөз жана үн жөнүндөгү материалдар киргизилген.

Бул «Эне тили» (I жана II) окуу китептери кыргыз тилинин башталгыч жана чоңдор үчүн алгачкы окуу китеби катары чоң мааниси бар.

30-жылдары кыргыз тили окуу китептеринде орчундуу илимий-техникалык центр болгон. Алар көбүнчө ГУСтун (Государственный ученый совет) программаларына негизделип, окуу китептери комплекстүү темалар менен берилген.

Касым Тыныстан уулунун 1931-жылкы кыргыз тилинин программасына негизделип жазылган «Тил сабагы» аттуу II жылдыктар үчүн кыргыз тилинин иш китеби 1932-жылы Фрунзе-Ташкент басмаканаларынан кыргыздын тили менен адабиятынын билим

² Касым Тыныстан уулу. «Окуу китеби», 1924; «Окуу-жазуу бил», 1927; «Жаңы айыл», 1929.

³ Касым Тыныстан уулу. «Эне тилибиз». II китеп. М., 1931. Китепте кандай жазылса, ошондой берилди – А.А.А.

⁴ «Эне тилибиз» II китеп, демек, 1929-жылы апрелде жазылып бүтүп басмага берилген да, 1931-жылы Москвадан чыгарылган. Анда «Эне тилибиз» I китебинин жаңы тамга менен 1-, 2-, 3-басылыштары 1928-жылдын аягы, 1929-жылдын башында жазылып бүткөн – А.А.А.

катчылыгынын токтому боюнча басылып чыгат. Китептин жалпы көлөмү 52 бет, нускасы 15.000.

Китептин максаты автор өзү айткандай: «тилдин заңын, окууну жана жазууну гана үйрөтүү эмес, балдардын тилинин тез жана туура өсүшүнө кол кабыш кылуу. Китептин түзүлүшүндөгү негизги метод – балдардын шайдооттугун арттыруу жана мугалимдин жетекчилик ролун көтөрүү...»⁵.

Окумуштуунун бул эмгеги 1931-жылы сентябрда жазылып бүткөн да, 1932-жылы басылып чыккан.

Китептин теориялык материалдарына көз жүгүртсөк, анда сөз өстүрүү, окуп жана жазып үйрөнүү, ар бир темага карата сүрөттөр, көнүгүүлөр, аңгеме үлгүлөр берилген. Алар окууну, жазууну жана балдардын тилинин тез, туура өсүшү менен бирге эле сүрөт тартууга да машыктырат. Кыргыз тилинин фонетикалык системасында тыбыштар жана алардын тамгалары, баш тамга жана анын жазылышы, тамгалардын жазуу түрлөрү берилген. Кыргыз тилинин морфологиялык системасында сөз жана сөз мүчөлөрү, курама сөздөр жана курандылар кошо көрсөтүлгөн.

1934-жылы Касым Тыныстан уулу тарабынан «Кыргыз тилинин морфологиясы» 5-жана 6-класстарга арналып, КАССР Агартуу Комиссарынын руксаты менен биринчи жолу жарык көрөт. Китептин жалпы көлөмү – 88 бет, нускасы – 10.000+100 экз.

Кыргыз тилинде системалык билим берүү максатындагы морфологиялык китеби илимий-методикалык түзүлүшү жагынан өз учурунда абдан жогору бааланып, жалаң гана окуучулар, мугалимдер үчүн гана эмес, бүт коомчулук тарабынан жылуу кабыл алынат.

6-7-8-класстар үчүн кыргыз тилин иликтөөчү институттун планы боюнча аткарылган «Кыргыз тилинин синтаксиси» 1936-жылы «Кыргызстан» басмаканасынан жарык көрөт. Китептин жалпы көлөмү – 138 бет, нускасы – 8000+125. Бул китепте жалаң синтаксистик материалдар киргизилип, алар 51 параграфка бөлүштүрүлүп түшүндүрүлгөн.

Бул окуу китеби үчүн К.Тыныстанов 1936-жылы Москвадан тунгуч «**Кызыл Профессор**» деген окумуштуулук наамды алган.

Касым Тыныстан уулу эне тили окуу китептеринен сырткары тил илими үчүн да бир топ эмгектерди жаратып кетти.

Касым Тыныстан уулунун орфографияга байланыштуу эмгеги «Кыргыздын адабий тилинин жаңы имласынын долбоору» деген ат менен 1934-жылы «Кыргызмамбастан» басылып чыгат. Долбоордун жалпы көлөмү 44 бетти түзүп, нускасы – 5000+125.

Китептин 3-бетинен 23-бетине чейин Кыргыз имласынын курулушундагы негизги принциптер тууралуу (1934-жылы майда Фрунзе шаарында болуп өткөн имла кеңешмесинде жасалган докладдын стенограммасы) берилип, анда имла кыргыз адабий тилинин өсүшүнүн ажырагыс бөлүгү болуп, имланын алдында эки милдет тураары, биринчиси, айрым сөздөрдү жазылуу кебетеси жагынан иреттүү жөнгө гана салбастан, имла ошол адабий тилдин туура өсүшүнө жардамдашууга тийиш; экинчиси, сөздүн айтылышы менен жазылышында айырмачылыкка жол бербөө керектиги тууралуу айтат (3-бет).

Имла жана терминология маселелерин чечүүдө төмөндөгүдөй жагдайларды: маданий мурас, тилдеги бардык запастарды пайдалануу, туулуп жаткан жаңы сөздөрдү куруучу

⁵ К.Тыныстан уулу. Тил сабагы. Фрунзе-Ташкент, 1932-жыл, 2-бет.

процесстер, бөлөк тилдерден кең түрдө сөз алууну эске алуу керектиги көрсөтүлөт. Ошондой эле Кыргызстанда 4 диалекти бар экендиги (1.Түштүк диалектиси э тамгасы; 2.Талас өрөөнүнүн диалектиси; 3.Ак-Суу өрөөнүнүн диалектиси; 4.Түндүк Чыгыш диалектиси), алардын бири-биринен айырмасы, өзгөчөлүктөрү жөнүндө токтолуп, адабий тилибиздин грамматикалык негизи кылып, күн Чыгыш (Түндүк Чыгыш) диалектиси алынаары жана анын бир нече негизги себептери көрсөтүлөт. Ошону менен бирге «э» үндүүсүн киргизүүнүн зарыл эместигин (А.Ыдырысовго жооп берип), g, z фонемаларынын ар бирин өз тамгасы менен берүүнү (К.К.Юдахинге кошулбай) айкын мисалдар менен далилдеп көрсөтөт.

Үндөштүк мыйзамынын орфография үчүн маанисин белгилеп, аны жалаң гана үндүүлөрдүн ээрчишүүсү эмес, сөздөгү жалпы тыбыштардын үндөштүгү деп түшүнүүнү талап кылат. Тилекке каршы, бул туура илимий көз караш бүгүнкү күнгө чейин этибарга алынбай, сингармонизм жалаң гана үндүүлөрдү мүнөздөөчү көрүнүш катары эсептелип келе жаткандыгы белгилүү.

Кыргыз имласынын курулушуна негиз боло турган үч принциптин (фонетикалык, морфологиялык, синтаксистик) айкалышканын көрсөтөт.

Кыргыздын төл жана четтен кирген сөздөрүн биримдик түрдө имлалоо маселесин азырынча койбоо, себеби бул өтө оор маселелерден экендиги жөнүндө сөз болот.

Андан кийин Касым Тыныстан уулу кыргыз тилиндеги муундарды жана алардын фонемалык түзүлүшүн аныктоо менен, «Кыргыз тилинде жалпы эле түрк тилдеринин баарында эле бир муундуу сөздөрдөгү тыбыштардын айкашуусунун 6 түрү бар»⁶ дейт да, кыргыз тилиндеги бир муундуу сөздөрдөгү тыбыштардын өз ара тизмектеше айкашуусун атайын модель-схема аркылуу берет. Ушундай жыйынтыкка кийин И.А.Батманов да келет⁷.

Ошентип, «эл душманы», «пантүркист», «улутчул» катары айыпталган Касым Тыныстан уулунун долбоору өз учурунда (1936-ж.) колдонуудан алынып ташталгандыктан, орфографиянын жаңы долбоорун түзүү маданий курулуш боюнча илим изилдөө институтунун илимий кызматкерлери К.Бакеев, И.А.Батманов, Ү.Бактыбаевдерге тапшырылып, тез аранын ичинде 1938-жылы «Кыргыз тилинин жаңы орфографиясы» түзүлгөн.

Демек, Касым Тыныстан уулу кыргыз тилинде окулуп жүргөн грамматикалык эрежелердин негизин, морфологиясын, синтаксисин, фонетикасын дээрлик түзүп, кыргыз адабий тилинин орфографиясын иштеп чыккан. Ошол орфографияда кыргыз адабий тилинин дээрлик бүт эрежелерин жазган, биздин тилге четтен, орус тилинен терминдер кирип жатат деп, 1933-жылы Кыргызстан мамлекеттик басмасы тарабынан Ы.Тойчинов менен бирдикте «Терминдер. (Коом-экономика терминдери)» сөздүгүн түзгөн. Китептин жалпы көлөмү – 111 бет, нускасы – 3000. Терминдер философия терминдери жана саясий коом терминдери деп 2 топко бөлүштүрүлүп, бардыгы 2789 терминди киргизген.

Арийне, кандай гана кубулуш болбосун, анын маңызын, ички механизмдин ачуу маселеси орчундуу илимий иликтөө аркылуу гана ишке ашырылат. Ошондой эле алардын ар биринин өз атоосу (термини) менен аталышы да грамматикалык кубулуштарды түшүнүүнү жеңилдетет.

⁶ Проект новой орфографии киргизского литературного языка. Ф., 1934. 12-б.

⁷ Батманов И.А. Современный киргизский язык. Ф., 1963. 108-141-б.

Автордун орчундуу эмгектеринин дагы бири – орто мектептер үчүн кыргыз тилинин программасы. Бул программанын долбоору Кыргыз ССРинин Агартуу Эл Комиссары тарабынан бекитилип, “Кыргызстан” мамлекеттик басмасынан 1937-жылы басылып чыккан. Бул программаны мугалим ж.б. кыргыз тилинин кызматкерлери талкуулап чыгышкан. Программанын түшүндүрмөсүндө программа окуучуларга мурун белгисиз маалыматтарды берүү менен катар, өткөн жылдардагы алынган билимдерди бышыктоого, тереңдетүүгө жана жалпылоого арналгандыгы айтылган. Ошону менен катар мугалимге программадагы кайсы материал, кайсы тема кандайча түшүндүрүлүшү керектиги көрсөтүлөт.

Кыскасы, Касым Тыныстан уулунун кыргыз тилинин илимий негиздерин иштеп чыгууда жараткан табылгалары бүгүнкү күндө да өз милдетин аткарып, кыргыз тил илиминин жаралышы, өсүп-өркүндөшү үчүн негиз болууда.

Проф. Касым Тыныстановдун окуу китептери:

1. Касым Тыныстан уулу. «Биздин тил». Т., 1927.
2. Касым Тыныстан уулу. «Ене тилибиз». Ф., 1930. 3-бас.
3. Касым Тыныстан уулу. «Ене тилибиз». II китеп, М., 1931.
4. Касым. «Тил сабагы». Ф.-Т., 1932.
5. Тыныстанов К. «Проект новой орфографии киргизского литературного языка», Ф., 1934.
6. Тыныстануп К. «Кыргыз тилинин морфологиясы», Ф., 1934.
7. Тыныстанов К. «Кыргыз тилинин синтаксиси», Ф., 1936.

Рецензент: ф. и. д., профессор Маразыков Т.С.

Айдыралиева Г.М.

**КЫЗМАТЧЫ СӨЗДӨРҮ БАР ВАЛЕНТТҮҮ СЕМАНТИКАЛЫК
КОНСТРУКЦИЯЛАРДЫН ТҮРЛӨРҮ ЖАНА АЛАРДЫН АНГЛИС ТИЛИНДЕГИ
ФУНКЦИЯЛЫК ТӨП КЕЛҮҮСҮ**

Айдыралиева Г.М.

**ТИПЫ ВАЛЕНТНОСТНЫХ СЕМАНТИЧЕСКИХ КОНСТРУКЦИЙ СО
СЛУЖЕБНЫМИ ИМЕНАМИ И ИХ СООТВЕТСТВИЯ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ**

Aidyralieva G.M.

**TYPES OF VALENCY SEMANTIC CONSTRUCTION WITH CONNECTIVE NAMES
AND THERE ENGLISH FUNCTIONAL CORRESPONDING WORDS**

УДК 811.11-112-81'44

Бул макала кызматчы сөздөрү менен валенттүү жана семантикалык конструкциялардын түрлөрү жана алардын англис тилиндеги функционалдык окшоштуктарын изилдөөгө арналат.